بزووتنەوەی "هەلەگ زەردەکان" و چەند وانەیەك … پێشڕەو محەمەد

دەروازە

تارمایی کارەساتی کەش و هەوا بالەی بەسەر سەرجەمی مرۆڤایەتیدا کێشاوە. دوایین پێشنیاری دۆناڵد ترەمپ بە دامرکاندنەوەی بزووتنەوەی هەلەگ زەردەکان، کۆتاییهێنان بوو بە ڕێککەوتننامەی کەش و هەوا و ژینگە لە پاریس. حکومەتە سەرمایەدارییەکانیش هەمیشە لەڕێگای بەڵێنی ڕیفۆرمەوە، ویستوویانە هەم درێژە بە بەرهەمهێنانی زیاتری دوان ئۆکسیدی کاربۆن بدەن و هەمیش بۆ ماوەیەك سەرنجی جەماوەر و میدیاکان لەسەر پرسەکە دووربخەنەوە. تا کار گەیشتەتە ئەوەی زۆرێك لە حکومەتە سەرمایەدارییەکان تەنانەت مەسەلەی گۆڕانی کەش و هەوا بە تیۆری پیلانگێڕیی مارکسیستیی دەزانن، کە دەیەوێت ڕێگریی لە گەشەی ئازادانەی ئابووریی بازاڕی سەرمایەداریی بکات و لەم ڕێگایەوە پڕوپاگەندە بۆ ئابووری ڕوولەهەڵکشاوی چین بکات.

دوایین هەوڵی ڕیفۆرمیستانە (بەڵام لەجەوهەردا ساختەکارانە)ی ئێمانوێڵ ماکرۆن بوو بە دانانی باج لەسەر سووتەمەنیی؛ دیارە پاساوەکەی ماکرۆن، هیچ نەبێت کەمکردنەوەی کاریگەرییەکانی دوان ئۆکسیدی کاربۆنە لەسەر بەرگەهەوای ئۆزۆن، وەك سەرەتایەك بۆ ڕێگریکردن لە زیاتر پیسبوونی ژینگە. بەڵام ڕوون و ئاشکرایە باجەکەی هاووڵاتی دەیدات و لەلاکەی دیکەشەوە، دەبێتە گەورەترین خزمەتکردن بەهەڵکشانی قازانجی زیاتری کۆمپانیا فرەنەتەوەکان. ئەم بڕیارە بەخراپی بەسەر ماکرۆندا شکایەوە و لەهەنگاوی یەکەمدا، خەڵکانێکی کرێکاری هێنایە سەر شەقام، کە زەرەرمەندی ئەم بڕیارە بوون، واتا بەکاربەرانی سووتەمەنیی، بەڵام داواکارییەکان هەڵکشان، لەپاریسدا نەمایەوە، لە خواستی ڕیفۆرمی ئابوورییەوە بەرزبووەوە بۆ خواستی سیاسیی کۆتاییهێنان بە حکومەتەکەی ماکرۆن. بزووتنەوەکە سەرتاپای شارەکانی پاریسی گرتەوە، تەنانەت بەوڵاتانی دیکەشدا بڵاوبووەوە، وەك بەلجیکا و هۆڵەندا و ئومێد دەکرێت، وڵاتانی پێشکەوتووتری دیکەی سەرمایەداریش بگرێتەوە.

بۆ لەفەڕەنسا؟

هیچ جێگای سەرسامیی نییە و تەنانەت هیچ سەیریش نییە کە

ناڕەزایەتیی بزووتنەوەی جەماوەریی فەڕەنسا بگرێتەوە. مێژوو پیشانی داوە ئەو شۆڕشانەی توانیویانە وەستانی مێژوویی و وەرچەرخان دروستبکەن، لە فەڕەنساوە سەریانهەڵداوە: شۆڕشی 1789، کە کۆتایی بە ڕژێمی کۆنی ئەریستۆکراسیی و فیودالیزم هێنا و ئینسانی لە گوێڕایەڵەوە کردە هاووڵاتیی. شۆڕشەکانی 1848، شۆڕش لە پێناوی خواستە دیموکراسییەکان و شۆڕشە دیموکراسییەکانی کردە هەوێنی سەرهەڵدانەکانی دیکە، کۆمۆنەی پاریس 1871، کە بۆ یەکەمجار، کرێکارانی دیموکراسیخواز و دادپەروەریخواز، دەسەڵاتیان بەدەستەوە گرت و ئەنجوومەنە خۆبەڕێوەبەرە کرێکارییەکانیان دامەزراند، شۆڕشی 1936 و پاشان 1968، کە چوار بکەری شۆڕشگێڕ بوونە هەوێنی گۆڕانکاریی سەرتاپای پاشماوە کۆنەپارێزییەکانی دونیا: یەك، کرێکاران، دوو، خوێندکاران، سێ، ژنان و چوار، خەڵکانی دژەکۆڵۆنیالیست. شایانی باسە یەکەم مێژووی باریکادەکانی سەر شەقامەکانیش هەر دەگەڕێتەوە بۆ فەڕەنسا.

تەنها ماوەیەکی کەم (کە بیست بۆ سی ساڵ) فەڕەنسا لە جۆرێك چالاکیی ناچالاکدا دەژیا، ئەویش ئەو کاتە بوو کە لەڕووی ئابوورییەوە، سەردەمی بووژانەوەی درێژمەودا و دەوڵەتی خۆشگوزەران دەستیپێکردبوو، لەلایەکی دیکەوە بیری ڕادیکاڵ پاشەکشەی کردبوو و فەلسەفەی ئایدیالیستی ئەڵمانیی باڵی بەسەر ئەکادیمیاکاندا کێشا بوو و سەردەمێك بەناوی گومانکردن لەهەموو شتێك، لەژێر ناوی پۆستمۆدێرنیزمدا سەریهەڵدا، کە گومانیان لە شۆڕش، خەبات، بەرەنگاریی، حزب، ڕێکخستن، بزووتنەوەی کرێکاریی، بە بزووتنەوەی خۆڕسکیشەوە کردبوو. ئەم سەردەمە لەسەردەمی جەنگی ساردیشدا زۆرترین پشتیوانیی لێکرا، هۆڵیوود و ئەکادیمیاکان لەخزمەتیان بوون، بە سەرەکی وڵاتانی ئەوروپا و خۆرئاوای پیشەسازیی و بازاڕی سەرمایەدارییەوە. لەگەڵ کەوتنی سۆڤێت، ئەم ڕەوتەش بەرەو خانەنشین بوون ڕۆیشت. فەلسەفەی ئایدیالیستی ئەڵمانییش (وەك فەلسەفەیەکی کۆنەپارێز) پاشەکشەی کرد و دەکرێت بڵێین ڕادیکاڵیزم بۆ شەقامی فەڕەنسیی گەڕایەوە.

بەڵام بزووتنەوەی “هەلەگ زەردەکان” لە لوتکەی سەردەمی ئەفسانەی پارێزەری ئەوروپا: ئەمانوێڵ ماکرۆندا سەریهەڵدا، تەنها چەند ڕۆژێك دوای گوتارەکەی: دامەزراندنی سوپای یەکگرتووی ئەوروپا دژی ڕووسیا، ئەمریکا و چین. ئەمە وایکرد بۆرژوازیی و میدیای گشتیی ئەوروپا ئەفسانەی پارێزەری یەکێتیی ئەوروپا و دانیشتووانی ئەوروپا بە ماکرۆن دروستبکەن. ئەم ئەفسانەیە، بە پێچەوانەی

ئەفسانە پاڵەوانپەرستییەکانی دیکەی ناسیۆنالیستە ئەوروپییەکان، زۆر درێژەی نەکێشا و تەنها یەك حەفتە عومری هەبوو. وشەی “نیۆلیبرالیزم” بووەتە وشەیەکی قێزەون و پیس لەسەر زاری خەڵك بەکاردەهێنرێت، تەنانەت هونەرمەندە پۆپ ستارەکانیش، وایانلێهاتووە بەسوکایەتییەوە ناوی نیۆلیبەرالیزم بهێنن. تەنانەت پۆپ ستارێکی وەك “پامێلا ئەندرسن” بەڕاشکاوی دەڵێت: “من توندوتیژیی ڕەتدەکەمەوە، بەڵام کاتێك دەبینم هەلەگ زەردەکان پەلاماری بانکەکان، شوێنە لوکسەرییەکان و سەیارە گرانبەهاکان دەدەن، ئەوە دەبینم کە چۆن دژی توندوتیژیی ڕێکخراوی دەوڵەتیی و نوخبەی دەوڵەمەند و سەرمایەدار دەجوڵێنەوە، ئەو نوخبەیەی خەڵکی بەرەو برسیبوون بردووە”. خەسڵەتی ئەم بزووتنەوەیە، کەمێك ئاڵۆزە، بەڵام زۆر ڕادیکاڵە. کورتناکرێتەوە، بۆ حزب، ترەید یونیۆن و یەکێتیی کرێکاریی زەردی فەرمانپێکراو.

هەلەگ زەردەکان کێن؟

گفتوگۆیەکی زۆر لەسەر ئەوە دەکرێت، ئەوانە کێن وا لەسەرشەقامن. ئایا ئەوانە خەڵکن، کرێکارانن، جەماوەرن، یاخود توێژە کۆمەڵایەتییەکانی دیکەن. لەلایەکی دیکەوە، گفتوگۆی ئەوەش دەکرێت کە بەشێکی زۆری خەڵکی ڕاستڕەو لەناو بزووتنەوەکەدان. ئەمەش وایکردووە کرێکارانی سۆسیالیستی زۆرێك لە وڵاتان، خۆیان لە پشتیوانیکردن بەدوور بگرن. بەڵام بە نیگایەکی خێرا دەردەکەوێت کە ئەمانە کرێکارانی بەشمەینەتی کۆمەڵگان. بەڵام لەلایەکی دیکەوە هێشتا زووە خەسڵەتی سەرجەمی بزووتنەوەکە دیاری بکرێت.
ڕاستە کرێکاران زۆرینەن، بەڵام هەموو کرێکارانیش سۆسیالیست یان شۆڕشگێڕ نین، تا باسی شۆڕشی سۆسیالیستیی بکەین، چونکە لەلایەکی دیکەوە ئەگەرەکانی سەرهەڵدانی شۆڕشی سۆسیالیستیی، بە قەیرانی شۆڕشگێڕی و سەردەمی شۆڕشگێڕیدا تێپەڕدەبێت، کە ئێستا بە نیگایەکی خێرا لە هەلومەرجی ئێستای ئەوروپا، تێدەگەین، کە ئێمە لە قۆناغ و قەیرانی شۆڕشگێڕیدا نازین. لە بەر ئەوە زۆرێك لە چاودێرە سۆسیالیست و چەپەکانیش، خۆیان بەدوور دەگرن لە بەکارهێنانی وشەی شۆڕشی سۆسیالیستیی. ئەوەی گرنگە ئەوەیە، چۆن بتوانین خەسڵەتی بزووتنەوەکە دیاری بکەین. بەبێ تێگەیشتن لە خەسڵەتی بزووتنەوەکە و تێگەیشتن لە هەلومەرجەکە، ناتوانین لە تاکتیك و ستراتیژەکانی خەباتیش تێبگەین.

ئەو خەڵکانەی لەژێر ناو و بەجلوبەرگی “هەلەگ زەردەکان” (gilets jaunes) خۆیان ڕێکخستووە، خەڵکانێکن کە دەکرێت بە دەرەجە دوو،

یان خەڵکی خوارەوەی کۆمەڵگای فەڕەنسیی ل□ قەڵەمیان بدەین: خەڵکانی شارۆچکەکان، سەنتەر□ ه□زارنشینەکانی شارەکان، وەرەشە و فرۆشیارە بچووکەکان، کرێکارانی کەرتە پیشەسازییە کەمدەرامەتەکان و هتد. بزووتنەوەی هێلەگ زەردەکان بەیەکەوە (وەك باسمکرد) دژی هەڵکشانی باجی سەر سووتەمەنیی هاتنە سەر شەقام. ئەوان هۆکاری گونجاویان هەبوو، دیزڵ لە23% باجی خرابووە سەر، بەنزینیش 14% و حکومەت ڕایگەیاندبوو کە نرخەکانیان زیاتریش بەرز دەبێتەوە. ئەم ڕاگەیاندنە بووە هۆی ناڕەزایی□تیی چینی کرێکار و بەشێکی چینی ناوەڕاستیش ل□ هەمانکاتدا، بەتایبەت ئەوانەی زەرمەندی تێچوونەکانی گواستنەوەی گشتیی دەبوون. بۆ ئەوانەی ڕۆژانە چەندان کیلۆمەتر بە سەیارەکانیان دەچنە سەر کارەکانیان، ئەم بەرزکردنەوەی نرخ و باجە، دەبووە هۆی کەمبوونەوەیەکی ئێجگار گەورە لە داهاتی گشتیان.

لەسەرەتادا خواستەکانی "هێلەگ زەردەکان" خواستێکی ڕوون و ڕاشکاو بوو: پاشەکشێکردن بەم یاسایە. بەڵام لە حەفتەی ڕابردووەوە، خواستەکان گۆڕاون، ئەو دەنگەی دەبیسترێت، هەستێکی ڕوون و ئاشکرای توندە، مان□ی□کی تەواوی لەپشتەوەیە کە ڕایدد□گەیەنێت، ئێمە بووینەتە ئەڵقەلەگوێ و قوربانیی چینێکی سیاسیی کە بەگشتیی، کاتی هاتووە، سەرجەمیان ڕەتبکەینەوە.

ئێستا زۆرینەیان بەیەك دەنگ هاوار دەکەن: ماکرۆن دەبێت بڕوات. لەگەڵ ڕاپرسیی ڕۆژی جومعەی ڕابردوودا، ئەمانوێڵ ماکرۆن، ڕێژەی دەنگەکانی دابەزیوە بۆ 20.1% و هاتووەتە خوارەوە بۆ پلەی چوارەم، لەکاتێکدا ژان لوك میلانشۆ، سەرۆکی پارتی چەپ، کە لە سەردەمی هەڵبژاردنەکاندا هاتبووە پلەی سێیەم، ئێستا بووە بە یەکەم و بەڕێژەی 28% دەنگەکانی بەرز بووەتەوە. ئەمە نیشانەی ئەوەیە کە بزووتنەوەی هێلەگ زەردەکان، لە خواستێکی ئابوورییەوە هەڵکشاون بۆ خواستێکی سیاسیی ڕوون و ڕاشکاو، کۆتاییهێنان بە ڕێساکانی ئابووریی نیۆلیبراڵی، دەبێت هاوکات کۆتایی بە سیاسەت و دامەزراوە سیاسییەکانی نیۆلیبراڵیزمیش بهێنێت. ئێستا هەمووان بەیەك دەنگ هاوار دەکەن: "ماکرۆن؛ سەرۆکی دەوڵەمەندانە".

دەربارەی توندوتیژیی

لەوانەیە دەرفەتی ئەوە نەبێت، لەسەر تیۆر و چەمکی توندوتیژیی هەڵوەستە بکەین. بەڵام وەك وال□ت□ر بنیامین لە وتارێکیدا (1921) بەناوی "ڕەخنەی توندوتیژیی" زۆر بە ڕاشکاوی ئاماژەی پێدەکات، توندوتیژیی، کاتێك چین و گروپە چەوساوەکانی خوارەوەی کۆمەڵگا

بەکاریدەهێنن، بۆ کۆتاییهێنانە بەتوندوتیژیی ڕێکخراوی دەوڵەت، ئەو توندوتیژییەی بە ئاگر و ئاسن بەسەر خەڵکی خوارەوەی کۆمەڵگادا دەسەپێنرێت. بەمانایەکی دیکە: دیالێکتیکی لەناوبردنی توندوتیژیی دەوڵەت. کەواتە ئەو بزووتنەوەی بتوانێت بەپێچەوانەی ڕەوتی مێژوو مەلە بکات، دژی توندوتیژیی ڕێکخراوی دەوڵەت، توندوتیژیی مەنەپێلکراو و سەرکوتکەر، مافی بەکارهێنانی توندوتیژیی هەیە، دیارترین نموونەی توندوتیژیش لە مێژوودا، کە خەڵك دژی دیکتاتۆرییەتی ئەریستۆکراسیی و لۆردەکان و فیودالەکان و پاشا ستەمکارەکان بەکاریهێنابێت، توندوتیژیی بووە لە شۆڕشی فەڕەنسیی، مارا، دانتۆن و ڕۆبسپێر، ڕەوایەتیی بەکارهێنانی توندوتیژییان لە جەماوەرەوە وەرگرتبوو، بە ڕێگریکردن لە گەڕانەوەی دیکتاتۆرییەت. بۆیە بێهۆ نییە، بزووتنەوەی هەلەگ زەردەکان، ئامرازی ملپێچاندنی سەردەمی شۆڕشی فەڕەنسیی، کە بە "گیۆتین" ناسراوە، دەهێننەوە هەمان مەیدان و پیشانی ماکرۆنی دەدەن، چۆن شۆڕشگێڕان و جەماوەر ئەوکات، پیشانی لویسی شانزە و ماری ئەنتوانێتیان دا.

بەڵام سەرەڕای ئەمانە، ئەوەی ئێستا هەیە ئایا توندوتیژییە؟ نەخێر، بەڵام لەچاوی چینی باڵادەستەوە، هەموو خۆپیشاندان و ناڕەزایەتییەکی جەماوەریی، توندوتیژییە، لەکاتێکدا کوشتن لەلایەن پۆلیس، سوپا و هێزە ئەمنییەکانەوە وەك شتێکی موقەدەس سەیر دەکرێت. یاخود توندوتیژیی سەرمایە، کە ملیۆنان ئینسانی فڕێداوەتە پەراوێزەکان، کەلاوەنشینەکان و هەژاری خستوون و ملیۆنان ئینسانی بێ ماڵی خستۆتە سەر شەقامەکان و نووستن لەسەر کارتۆنەکان بە شەوانی زستان، بووەتە ئاساییترین دیاردەی وڵاتانی پێشکەوتووی سەرمایەداریی، وەك توندوتیژیی نابینرێت، بەڵکو وەك کردەوەیەکی ئاسایی، بەڵام ناڕەزایەتیی توندوتیژییە. بەڵێ دەکرێت بڵێین توندوتیژییە، چونکە هەڕەشەیە لەسەر دیکتاتۆرییەتی دەوڵەت و حاکمییەتی سەرمایە.

سەرەڕای ئەمە، چەندین ڕۆژە من چاودێریی دەکەم، بەردەوام ویستوومە وتارێك بنووسم، چەند جاریش داوام لێکراوە، لەکاتێکدا چۆن دەتوانم بەو ڕوونییە دەربارەی ئەمریکای لاتین، ئەمریکا، بەریتانیا و ئەڵمانیا یاخود تورکیا بنووسم، بەڵام ناتوانم تەعبیر لەم بزووتنەوە تازەیە بکەم. هۆکارەکەی ڕوونە: ئەم بزووتنەوەیە بە ئاسانی پێناسە ناکرێت. سەرەڕای ئەوە، زۆرجار تەنها دەستمکردووە بە بۆچوونی خەڵکانی دیکە، چ نووسەران، سیاسیی، ئەکادیمیی و تەنانەت پۆستە کورتەکانی فەیسبووکیش. هەرکەسێك لەڕوانگەی خۆیەوە

دەیەوێت پێناسەی بکات. بەرەی لیبراڵ ناو لە بزووتنەوەکە دەنێن: توندوتیژ، ئاژاوەگێڕ، چەتە و یاخیگەر و هتد. ئەمانە بە ڕۆشنبیرانی بەرەی لیبراڵ لەکوردستانیشەوە لەپشتی ئەم بەچوونانەوە وەستاون. لەلایەکی دیکەوە، زۆر کەس بەهەڵە ناوی دەنێن شۆڕشی سۆسیالیستیی، ئەمەش هەڵەیە.

ئەوەی لەناو ئەم بزووتنەوەیەدا دەبینرێت: بەڕوونی لەڕووخساریانەوە خەڵکانێکی شەکەت، لاشەی ماندوو، دەمی شکاو، بێدەرەتان و بێ هیواکانە. لەسەردەمی بێهواییدا، هیوا لەدایکبووەوە. جۆش و خرۆشی خەڵك، وایکردووە وزەیەکی گەورە بە جەستەی هەر یەکێکماندا بگەڕێت. وەك باسمکرد، توندوتیژیی تا ئەو شوێنە ڕەوایەتیی هەیە کە کۆتایی بەسەرجەمی توندوتیژیی بهێنێت. گومانی تێدا نییە هەر یەکێکمان خەون بە جیهانێکی ئاشتیی و خۆشەوە دەبینین. هەموومان فیلم کارتۆنی "کەنان کوڕەکەی داهاتوو" (کە بەکوردیی بووەتە عەدنان و لینا)مان بینیوە. جیهان بەسەر دووبەرەدا دابەشبووە و دوای جەنگی ماڵوێرانکەری جیهانیش، کەچی هێشتا بەرەیەك هەر خەریکی سەپاندنی توندوتیژیی سەرمایەیە بەسەر جیهان و تێکدانی ژینگەدا، ئەم فیلمە کە لە دەیەی 1980 بەرهەم هاتووە، لەوێدا دەبینین، دوورگەی هیوا وێنەی جیهانێکی ناتوندوتیژە. بەڵام دواجار لەوێش توندوتیژیی کۆتایی نەهاتووە، چونکە هێشتا حاکمییەتی سەرمایە ئامادەیە. منیش کاتێك سەیری جەستەی شەکەت و ماندوو، جیهانێکی نایەکسان دەکەم، هەموو ئەو خەڵکە ماندوو و زیاندیدەیە دەبینم، ناتوانم بڵێم بە کۆتاییهێنان بەم توندوتیژییە، پیادەکردنی توندوتژیی ڕەوا نییە. بەڵام وەك باسمکرد توندوتیژیی جەماوەر زۆر جیاوازە لە توندوتیژیی یەکخراوی دەوڵەت. ئەوان بە تانك و تۆپ و تەیارە و کڵاوەی ئەتۆمییەوە هێرشدەکەن، کەچی چەکی دەستی ئێمە ناڕەزایەتیی و کۆتاییهێنانە بە حاکمییەتی سەرمایە.

ئەگەر بەوردیی سەیر بکەن، توندوتیژیی بۆرژوازیی لەگەڵ توندوتیژیی جەماوەری ناڕازیی جیاوازییەکەیان ئەرز و ئاسمانە. بە سەیرکردنی سەرجەمی وێنە و ڤیدیۆکان دەردەکەوێت، جەماوەر جگە لە یەکگرتوویی و بەیەکگرتوویی هاتنە سەرشەقام و بەرزکردنەوەی داواکرییەکانیان، هیچ ئامرازێکی سەرکوتکەریان پێ نییە. بەڵام بەپێچەوانەوە، توندوتیژیی بۆرژوازییەکان بەڕوونی دەبینرێت، چەك، گازی فرمێسك ڕێژ، باتۆم، دەمانچە، پیشاندانی تانك و تۆپ، هەڵدانی تەیارە و هەلیکۆپتەر بەئاسماندا، بڵاوەپێکردنی سەدان هەزار پۆلیسی پێچەك،

بە یونیفۆرمەوە.

بەڵام تونـدوتیژییەکانی جەماوەر، کۆتاییهـێنانە بە حاکمییەتی سەرمایە، بە خستنی ڕێسا و نەزمی نیۆلیبراڵیزم، تونـدوتیژیی جەماوەر، داواکردنی یەکسانیی و عەدالەتە. دامەزراندنی دیموکراسیی ڕاستەقینەیە.
دواجار ئەمە دەبێت بیبەینەوە. چیتر ناتوانین لە شکستی چەپ خۆش ببین، ئیتر چەپ مافی سازشکردنی نەماوە، مافی ئەوەی نییە قەیرانانە بدۆڕێنێت و بیگۆڕێتەوە بە کورسیی پەرلەمانیی.
بزووتنەوەی هەلەگ زەردەکان گەلێك وانەی بەکەڵکی بۆ چەپ تێدایە: ئەو گۆڕانکارییەی لە دوو حەفتەی ڕابردووەوە دروستبووە، بارتەقای پەنجا ساڵ هەڵبژاردنی ئاشتیخوازانەی پەرلەمانی بۆرژوازیی بووە کە چەپیش بەشداریی لەو پەرلەمانانەدا کردووە. چەپ چیتر ناتوانێت بەرگەی شکست بگرێت، دەبێت ئەمجارە بیباتەوە.
لێرەدا بەم سەرنجانە کۆتایی پێدەهێنم، هیوادارم ڕووداوەکان بەئاراستەیەکدا بڕۆن، دەرفەتی خوێندنەوەی ڕوونترمان پێبدەن. لەگەڵ ئەوەشدا هەوڵدەدەم چ بە سەرنجی کورت، یان بە وەرگێڕانی ئەو وتارانەی بە وردبینییەکی تەواوەوە تێبینیی ڕووداوەکان دەکەن، بکەم بەکوردیی.

فەرهاد عەبدولحەمید - پاڵەوان- ، ئەو تێکۆشەرەی بە نەمریی ژیا!. ... هەڵۆ بەرزنجەیی

١٩٤٦_ ٢٠١٨ بۆ چلەی فەرهاد عەبدولحەمید _ پاڵەوان
هەڵۆ بەرزنجەیی 5/12/2018

ئەگەر ژیان شانۆیەکی سادە و ڕووتیش بێت، پەردەی مردن تێیدا، ناخۆشترین و تاریکترین
بوون و مانایەتی .

ئاخر ئەوە مەرگە، وەک دێوزمەیەکی بێبەزەیی دێ و لەناکاو ئاوقای خۆشی و جوانی و ڕووناکی ژیانی ئازیزەکمان دەبێت و لەناوی دەبات. ئەوە مەرگە، وەک چنگەکی ڕەش پەلامار دەدا و کارەساتێکی دڵتەزێن ساز دەدات. ئەوە مەرگە، هەموو ساتێک هەڵگری پەیامی کوژانەوەی ژیان و ناوی مرۆڤەکانە.
گەر بێت و لەم یاسا و چارەنووسە حەتمییەی، نێوان هاتنەبوون و ماڵئاوایی لێکردن دەرچین، وا مردن لە ژیانی مرۆڤ دا، بەسوێترین ژان و گەورەترین زیان و قورسترین زوڵم و ناهەمواترین قەدەرە.
دیارە مردنی ناوەختیش چیرۆکەکی ترەو، بەکروزی ئازارەکەی بەسوێ ترە.

من هێشتا بە چاوی خەواڵبووەوە لە هاوکێشەی «ژیان و مەرگ» دەڕوانم. جارێ هەر چاوەکانم هەڵدەگەڕفم و تا هەنووکە مانا و خۆشی چەمکی یەکەم و بێمانایی و دڵتەزێنی دووەمیانم بۆ ناچێتەوە سەرییەک !.
بەواتایەکی تر، جارێ هێشتا ماومە، وەک مرۆی ئاسایی، دروست خۆم بدزمەوە و دەستی ڕازیبوون بە قەدەر و چارەنووسە ئامادەکراوەکە، بەرز بکەمەوە. ئاخر لە ئەندێشەی خۆم دا، سەرقاڵی ئەوەم پەنجەی ڤیتۆ لەو شوێنەدا بەند بکەمەوە، کە مەرگ زیاتر لە قەبارەی خۆی، ئازار بە ژیان دەگەیێنێ و لە ناسکترین ساتەوەخت دا، بەچەپۆکی نەگریسی، زیڕەمان لێهەڵدەسەنێ و دڵی کەسێکی میهرەبان و شیرینمان لەکارکردن دەخات. بێگومانم و خانەگومانیم، لە بەتێ دیدەکی داپۆشراو بە تارماییەکی ڕەشتاڵە و چەپەڵ، کە دەزانم جگە لە تاڵکردنی ژیان، مەرگ هەڵگری هیچ مانا و بەهایەکی تر نییە.
لەم سیناریۆ و فلیم و بەسەرهات و چارەنووسە بە نووسراوە، تێناگەم و حاڵیش نابم!.

چ دەبوو گەر مرۆ لەم گەردوونەدا ژیانێکی بێ بڕانەوە و جاویدانی پێ ببڕایە و بۆدابین بوایە؟. ئایا کێشەی کەم شوێنی و نەمانی جێگا و ڕێگایە بۆ کەسانی دیکە؟ یاخود چەرخوفەلەکی هاتن و چوون و دەستپێک و کۆتایی زاڵە بەسەر بزاوتە ترسناک و ئازاربەخشەکەدا.
پرسیاری من لێرەدا ڕوو لەسەرچاوە و هێز و ئافەریدەیە، ئایا ئەمە خوێقاوین بە نمایشتکردنی فلیمی مەرگەسات و مردن؟!. یاخود دەبێت بێینە بوون و دواتر هەردەبێت، نا بەدڵانە و بەناچاری ماڵئاوایی لە بوون بکەین ؟. ژیانێکی لەم چەشنە وا مەرگەسات، هەر لە نمایشتی فلیمێکی درامایی دەچێ و هەرجارێک بە مۆڵەت و ڕەزامەندی دێت و پاشان خۆی لە سەرێ دەگرێ و تاکێکمان لێ دەپێکی. مەرگ خۆی دەخاتە بەسەوە و کەوکوژی نیشانە لە ئازیزەکی ترمان دەگرێ و ئەستێرەی

ژیانی دادەچڵەکێنن و ژمارەیەکمان لە کەم دەکاتەوە. ئەمە چۆن سەرەتا و کۆتاییەکی ترازیدیاییە؟! بە دەستپێکێکی خۆشی پڕوقەدەم بەخێر و بە گریانی خەت و ئاوازی شادمانی دەوروبەرت دەست پێدەکات و دواتر دڵشادی ماڵەئاوایی خەت و ریتمی گریانی دەورووبەرت کۆتایی دێت؟!.

ئاخر ئەی مەرگ! زەربەی کات میوانەکی ناوەختی ڕەزا گرانی، تارماییەکی شوومی. زرنگانەوەی ناوەکەت ناخۆشە، کردارەکەت نابەجێیە و ئازارەکەت بە سوێیە. تۆ گەر ڕاست دەکەیت وەرە و زاڵمەک ڕامالە، بکوژەک بسڕەوە، کاولکارەک سزا بدە.. نەک بێیت و ئەوانە لوول بدەیت، کە خەبات بە بەهای ژیانی پەپوولەش دەکەن و بە بیری چاک و و قسەی چاک و ڕەفتاری چاک هەڵسوکەوت دەکەن. لە سەرباری ئەو خەسڵەت و سیفەتە نەرێنییانەی لە هەگبەتدا هەڵت گرتووە، سەد هەندەی تریش ڕەفتارەکەت ناڕەوا و ناقۆڵا بێت و خەت بە خاوەن دەسەڵات و زەبروزەنگ بزانی، هێشتا ناتوانی ململانێکە بەریتەوە و ژیان ببەزێنی و جیهان تاریک و خەمبار بکەیت.

ئەوە دوێنێ بوو،چل ڕۆژ بەر لە ئێستا، فەرهاد پاڵەوان، کە هێشتا ژیان لە چاوەکانی دا دەبریسکایەوە و لە دەیدا قوڵپی دەدا و هیوای بە کار و ئایندەی تێکۆشانی هەبوو، هێشتا لە تەمەنێک دا بوو، گوڕ و تین و وزە و زانینی زۆری پێمابوو پێشکەشمان بکات، مەرگ پەچایەوە و لە بەرچاومان جەستەی بزر کرد.
نا نا ئەی مەرگ! چاک بزانە!، باهەزت چەند بەهێز بێت، هەر ناتوانی ڕامانمانەی و چەند بەبەزەیی بیت، نەکاری قەمان بکەیت و هەرچەند هەڵمەتت توند بێت، لە بەردەمتدا ناچەمێینەوە و خۆڕاگری دەکەین.
هاوبیر فەرهاد، دوای خوێندنەوە و شێوبوونەوەیەکی زۆری بە واقیعی نەتەوەکەی دا، باش لەوە گەیشتبوو، کە کولتوور فاکت و کۆڵەکە و بنەما هەرە سەرەکییەکەی بوونی نەتەوەیە. قسە کردن لەسەر نەتەوە، بە کولتووری ڕەسەنی زادەی ژیانی کۆمەڵایەتی خودی، وەک ئەوەیە خەیاڵی هەڵچنینی کۆشک لەسەر لم بکەیت. ئیدی ساتەوەختێ هاوبیر فەرهاد لەم ڕاستییە بە چەندوچوونە حاڵی بوو، تێگەیشت کە کولتوور پێکهاتەیەکی هەرە سەرەکی ناسنامەی نەتەوەیە، ژیانی خۆی بە ئەم بوارە بە بەنیازیی و دەسەزانە و پەرۆشەوە تەرخان کرد.

دوای قووڵبوونەوەیەکی زۆر بەی دەرکەوت، هەر بەتەنها ڕووداوە مێژوویەکان و جوگرافیا و چیرۆکەکانی دوانزەسوارەی مەریوان و بەرپابوون و خامۆشبوونی زنجیرە شۆڕشەکانمان و کارەساتی ئەنفال و کیمیاباران و لەسێدارەدان و قەکردن، بەس نین بە گێڕانەوەی

مێژوویەکی ڕاست و دروست و تۆکمە و نیشاندانی ئازار و ژانەکانی نەتەوەیەک لە جیهان دا، بەڵکو بنەما و خەسڵەتی کولتور دەتوانێ پەیامی نەتەوەیەک لە ئاسانترین شێوەدا بەرجەستە و نمایش بکات. ئەم هەموو ڕاستی و فاکتانە پێیان نا بە کاک فەرهادەوە زەرینەی ژیانی خۆی بۆ خوێندنەوە و ناساندنی کولتووری نەتەوەکەی تەرخان بکات. لەمەشدا هەر زوو گەیشتە ئەو باوەڕەی،کە بیر و هزر و جیهانبینی زەردەشتی فەیلەسووف و بیریار و ئایینەکەی، ئەو تاقە زەمینە و کەرەسە و مەیدانەیە، تاکی کورد خۆی تێدا بدۆزێتەوە و خۆی پێ چەکدار بکات و ناسنامە و پێناسەی خۆی پێ بڕازێنێتەوە. تا دەگاتە ئەوەی لەڕەوە گەشەپێدانی زەردەشتێتی تێدا زیندوو بکاتەوە. ئاخر ئەو باش لەوە حاڵی ببوو کولتووریی داگیرکەران، تاسەر ئێسک و تا ناو بێشکەی منداڵەکانمان و تا ئەو دیو سنووری کێلی گۆڕەکانمان و تا قوڵترین پرسەکانی مێژوومان و تا بەندایەتی ئاسمانی نیشتمانمان مێخی ترسناکی خۆی داکوتاوە.

ئامانجی بیرمەند فەرهاد پاڵەوان، لەم کارە داتاشینی پەیکەری مردوویەک نەبوو، لە وتە و پێداهەڵگوتنی سەرزارەکی، بەڵکو گەڕانەوەیە بۆ قوڵایی ڕاستییەکی مێژوویی دەوڵەمەند بە دووڕ و گەوهەر و یاقووت. ئەو کارە گەورە و شاکارانەی ئەویش لە ڕێی بەرهەمەکانییەوە لەدواجاردا ئەنجامی دا، بە ڕەنج و زەحمەتێکی زۆر و شەونخوونی و لەبڕانێکی بێ پسانەوە، بوونە تۆکمەترین خشتی بینای هەڵچنینەوەی کۆشک و تەلاری فەرهەنگی نەتەوایەتیمان و دەروازەیەک بۆ چوونە دنیا جوانەکەی زەردەشت و بیروباوەڕەی گەش و مرۆڤدۆستەکانیەوە. مامۆستا فەرهاد بە کۆمەڵێ کتێب و وەرگێڕان و نووسینی جۆراوجۆر و چالاکی،توانی تۆوێکی باش لەسەر زەمینەی کوردەواری بچێنێ. بەوەشدا گەیشتە وێستگەی هەڵکردنی چرایەکی ڕووناککەرەوە لەسەر ڕێی تاریکستانی نیشتمانی کوردەواری دا.

چەند وێستگەیەکی یەکتر ناسیمان :

هاوینی ساڵی ١٩٨٤، بڕیارم دا ڕوو لە تاراوگە بکەم. ڕەوانشادی هەمیشە زیندوو کاک عومەر شەمەیی،کە بۆ من برایەکی گەورە و مامۆستایەکی هێژا بوو، بە خواحافیزی هاتە ماڵمان و وتی: نامەت لەبەر سەلامەتی بۆ نانووسم، لە لە شاری سنە بچۆ بۆ لای فلان کەس ــ مەبەستی ف. پاڵەوان بوو ــ بەڵێ بەناونیشانی ئەوەی پێش ماوەیەک (٥) کتێبم بۆناردی لەوانە، ناوی کتێبی « مێژوو» ی د. کەمال مەزهەر و “داغستانی من”ی عەزیز گەردی و “میر”یی حسین عارفی هێنا. ئەو چی پێ بکرێ یارمەتیت دەدات.

وەختێ چووەمە شاری سنەی هیوابەخش و لای کاک فەرهاد، (٢) هاوبیری تریشم لەگەڵ بوون. ئەوپەڕی ڕێزی لێ گرتین و هەندەی وت، کەوا یەک تاکە کەس دەناسێ و ئامادەیە نامەیەکمان بداتێ بۆ ئەوەی هاوکاریمان بکات. دوای میوانداریيەکی شاهانە، نامەیەکی بۆ دکتۆر شەوکەت بامەڕنی بەرپرسی لقی ٨ پارتی لە کەرەج نووسی بۆمان. هەرچەند کارمان بە نامەکە نەکرد، چونکە پێویستی نەکرد، لە کاتێ نامەکەمان گەیاندە دەستی د. شەوکەت، ناوبراو وتی مادام لای کاک فەرهادەوە هاتوون، بەسەر سەر و چاوان چیم پێ بکرێ درێخی ناکەم .

ساڵی ١٩٩١ دوای راپەڕین هاوینەکە گەڕامەوە بۆ کوردستان و بەشداریی کۆنگرەی پاسۆک، چووەمە شاری سنە بۆ دیداریی کاک فەرهاد، ئەو کاتە جێگری پارێزگاری سنە بوو، بەداخەوە لەوێ نەبوو. جارێکی تریش لە تیقی سەحەر میوانداریيان لێ کردبوو، قسەی دەکرد، منیش فاکسێکم نارد بۆ تیقی ناوبراو و دەستخۆشی بەرنامە و سڵاوم بۆ کاک فەرهاد نارد. بێژەری بەرنامە تلفونی بۆکردم، وتی دوای تەواو بوونی بەرنامە دەتوانی قسەی لەگەڵ بکەیت. دروست وابوو، کۆمەڵێ چاکوچۆنی و قسەی بەناوەڕۆک و هەمامان کرد و هەواڵمان لەمەڕ هاوبیرانەوە ئاڵوگۆڕ کرد. زۆری پێ خۆش بوو.

دوای ڕووخانی سەددام لە ٢٠٠٣ دا،دەرفەتی گەڕانەوەی بۆ باشوور بۆ ساز بوو، سەرەتا لە شاری هەولێری پایتەخت و دواتر لە شاری سلێمانی نیشتەجێ بوو. ئیدی هەرجارێ چووبێتمەوە کوردستان، بەدیداریی شاد بووم و لە نزیکەوە بە بیرو بۆچوونەکانی بەهرەمەند بووم. گەلێ جار لەماڵی خۆیان و هەندێ جارانیش لە دوکانە خنجیلانەکەی هاوبیر، پشکێ پێک دەگەیشتین. جارێکیش ساڵی ٢٠٠٩ لەتەک هاوبیران بەختیار شەمەیی و ئاراس وەلی دا، چووین بۆ دەوروبەری دوکان و لەسەر داخوازی ئەو بۆ ئەشکەوتی قزقاپان،زۆر شاد بوو، بە قوڵی سەرنجی ئەو شووێنەوارە مێژووییەی زەردەشتییەکانی دەدا و ورد و بە سەلیقەوە بۆ ئێمەی شی دەکردەوە. کۆمەڵێ وێنەی جوانی لەسەر گرت. لەسەر پێشنیازی هاوبیر بەختیار شەمەیی و حەزێکی لەبن نەهاتووی خۆشم، بۆ ئەوەی دیدارێکی لەتەک دا ئەنجام بدەم و بەشێکی بچووک لەو زانین و زانیارییەی لە خەزێنەی ئەقڵ و سنگی دا هەڵیگرتوو و پاراستبووی بخەمە بەردەم خوێنەران، کۆمەڵێ پرسیارم ئاڕاستە کرد، بەداخەوە لەبەر کەم کاتی مانەوەی من لە کوردستان و دووریيەکەم و نەخۆشی و پێدا ڕانەگەیشتنی ئەو، کارەکەمان بە تەواوی سەری نەگرت. ئەمەش ئەفسووسێکی گەورەیە بۆ بەندە، لەدوای کۆچی دوایی لەناکاوی کاک فەرهاد بەم بەجێماوە،ئاخر ئەو هەشتا پێ بوو

لە زانیاری و ئەزموون و لەهاتوویی و ئەمەش گەلێ تینووی کۆمەڵێ زانیاریی بووین،کە بەشەکی تەنها لای ئەو چنگ دەکەوتن. ئەو لە هەموو قۆناغەکان دا ئاگادارییی بڕیار و گۆڕانکارییە هەستیار و گرنگەکان بوو،ئەو ئەزموونەکی دووری درێژی لەسەرە ڕێی کاروانی خەباتی نەتەوایەتی دا هەبوو، ئەو کەشکۆڵەکی هەمەڕەنگ و خەزێنە و سندووقەکی پارێزراوی نهێن پارێزی دەستپاکی ڕاستەقینەی گەلێ شت بوو. ئەو جێی متمانەی سەرکردایەتی حیزب و هاوبیر و کادرە ناوەنجیی و سەرەتاکان بوو. ئەو هاوبیری ڕێزلێگیراوی هەموو لایەک بوو، ئەو شکۆ و قەڵای متمانەی بەرز و قایم بوو، ئەو پاڵەوان بوو!.

سەروەختە کۆمیتەی چالاکردنەوەی پاسەک، دەستی بە چالاکی کردەوە، کاک فەرهاد زۆر لەبڕاوانە کەوتە خۆیی و هانی کاروچالاکی هاوبیرانی دەدا. لەگەڵ هەڵبژاردنەکانی ٢٠٠٩ دا و دروستبوونی بزووتنەوەی گۆڕان دا، کاک فەرهاد هاوکار و بزوێنەرەکی بەرچاوی کارەکان بوو. لە کۆبوونەوەکان دا ئامادە دەبوو، پێشنیاز و سەرنجی سوودبەخشی دەخستە بەردەم هاوبیران،کەموزۆر ڕۆڵی ڕابەر و برایەکی گەورەی دەگێڕا.

دواتر کە پێداویستی دامەزراندنی کۆمەڵە یان ڕێکخراوەکی سەربەخۆ، بە هاوبیرە نەتەوەییەکان هاتە کایەوە، دوای خوێندنەوە و گفتوگۆیەکی تێروتەسەل، بڕیاری دامەزراندنی کۆمەڵەیەک لە ماڵی خۆیان دا درا. کاک فەرهاد لەگەڵمان دا بووە یەکێک لە دامەزرێنەرانی " کۆمەڵەی هاوبیرانی کوردایەتی". کاک فەرهاد هەمیشە ئامادەی کارکردن بوو، باوەڕ و ئیمانی نەلەقیو بوو، بەردەوام لە بیرکردنەوەی و هەوڵی کۆکردنەوەی هاوبیران دا بوو، یەکبینە ئامۆژگاری دەسەزانەی دەکردین، لە پێساوە بە بیروبۆچوونە وردەکانی ڕێی تێکۆشانی بۆ هەموار دەکردین. هەمیشە ورە بەرز و هیوا گەشت و باوەڕ و هزر گەش بوو. مامۆستا فەرهاد زۆر بەسەلیقە بوو، خوێنەوارەکی زیت و وریا بوو، ئەزموونی سیاسی لە یەکێتی قوتابیانی کوردستان و دواتر کاژیک و ئەوجا شۆڕشی ئەیلوول دا هەبوو. لەهێزی خەبات،یەکێ بوو لە باوەڕ پێکراوە هەرە نزیک و خۆشەویستەکانی گیانبەختکردوو،کاک فەتاح ئاغای بەرپرسی هێز. لە پاسەکیش هەژماری ئەندامێکی دامەزرێنەری بۆ دەکرا. ساڵانێکی زۆر ژیان و ماڵی لە شاری سنە تێکۆشان و بارەگای پاسەک بوو.

دواتریش لە تەک زەردەشتیانی دیکەی کوردستان دا، ڕێکخراوەکی زەردەشتی – یەسنا – یان دامەزراند و بووە سەرۆکی شانازیی ئەو ڕێکخراوە.
ئەمە چەند لاپەڕەکی خێرای ژیانی ئەو مامۆستا و هاوبیرە تێکۆشەرەمانە، ڕۆیشت و لەدوای خۆی خەرمانە خزمەتی بۆ بەجێهێشتین.
کاک فەرهاد زۆر دڵسۆزانە هەوڵی لە چوارچێوەخستنی چەمکی "کوردبوون" دەدا،لەسەر بنەمایەکی پتەوی تۆکمە، لە هەموو ڕەهەندەکانەوە. کاک فەرهاد بۆ خۆی کێوێک بوو لە باوەڕ و ورە و وزەی کارکردن و چالاکی. ڕۆشنبیرێکی پلە بەرزی ئاسۆی بیرفراوان بوو، نووسەر و وەرگێڕێکی بە سەلیقەی بەدیقەتی بوو. ورد بیری دەکردەوە و نەخشەی بۆ کارەکانی دادەڕشت و دەست بەکار دەبوو. شارەزایەکی باشی مێژووی سیاسی و فەرهەنگی کورد بوو، سەراسەیی لەگەڵ ئەدەبی کوردی و جیهانی هەبوو، یەکێ لە بەرهەمەکانی سەمەدی بەهرەنگی (ماسییە ڕەشە بچکۆلەکە) ی وەرگێڕا بۆ سەر زمانی کوردی و چەند بەرهەمەکیشی لەسەر زەردەشت کردە کوردیی و بە شاکارە گەورە و نایابەکەشی "زەردەشت و ئاڤێستا و فەلسەفەی یەکتاپەرستی" گەورەترین خزمەتی پێشکەش بە نەتەوەکەی کرد.
٧٢ ساڵ تەمەنێکی کورت، لێ تژی لە بیرکردنەوەی باش و قسەی دروست و

کرداریی چاک و بەرز و بەرهەم و تێکۆشانی گرنگ، وای کرد لە دواجاردا کاک فەرهاد بە شایستە و بە شانازییەوە بچێتە مێژووی نەمرییەوە.

لە ژوانی ئەم مەرگە ناوادەیەدا، جارێکی تریش بەوپەڕی ڕاستگۆییەوە، هاوبیران هەموو بەڵێن نوێ دەکەنەوە، نەیەڵن ئەو ئاڵایەی ئەو بڵندی کردەوە، نەوی بکرێت. ئەو ڕێبازەی ئەو خۆی بە تەرخان کرد کوێر بێتەوە و ئەو بیروباوەڕەی ئەو ژیانی پێ بەخشی، گەردی لێ بنیشێ.
بنوو، هاوبیر و برا و مامۆستا هەژاکەم، با لەدەست ئازاری نەخۆشی و تاڵاوی مەرگ سەرفراز بیت. ئەی هاوبیرە نەمرەکە، ئێمە لەبیرت ناکەین.

کێ مێژویی ململانێی چینایەتی لە فەرەنسا دەنوسێتەوە؟! … موزەفەر عەبدوڵا

ئەوە نزیک بە ٣ هەفتەیە کە ململانێی چینایەتی لەنێوان چینی بۆرژوای دەسەڵاتداری ستەمکار بەسەرۆکایەتی ماکرۆن و دەوڵەتو حکومەتەکەی و هەروەها چینی کرێکارو توێژە بێبەشوستەملێکراوەکان و ڕێکخراوەو ڕەوتە کرێکاری و چەپەکان بۆتە گەرمترین هەواڵ و جێگای پرس وڕای گشتی لەئاستی ناوخۆی فەرەنساو جیهاندا .
هەر دەڵێی مێژوو گەڕاوەتەوە بە نیوەی دوەمی سەدەی نۆزدەی ئەوکاتانەی کە مارکس مێژوویململانی چینایەتی و جەنگی ناوخۆیی فەرەنسای تیادا نوسی .

پاشان هەمو تیزەکانی لە بەرنامەی حزبیکۆمۆنیستدا نوسی کە سەرەنجام ڕەوتی ململانیی چینایەتی ئەو دو دەیەیە بە شۆرشی کۆمەنی پاریسگەیشت و، کۆمەنارەکان دەسەڵاتی باپیرە گەورەی ماکرۆنەکانیان روخان و دەسەڵاتی کریکاری وجەماوەری خۆیان دامەزراند.

بەڵام بە داخەوە بەهۆی نەبونی یەک حزبی کۆمۆنیستی خاوەن ستراتیژو

تاکتیکی سیاسی و سەربازی سەرتاپاگیری فەرەنساو ، بە ڕەچاو کردنی ڕەوەندی ململانیی چینایەتیلە ئاست گشت فەرەنساو ئەوروپا ، کە لە جەنگدا بو لەگەڵ بروسیادا، دەسەلاتی کۆمۆنارەکان تەنها دوومانگیکی خایاند و دژە شۆرشەکان هەمو کۆمۆنارەکانیان لە خوێن هەڵکێشا و بونە قوربانی ناڕێشنیو نائامادەییەکانیان سەرەرای ڕەخنەو هۆشداریەکانی مارکس و ئەنگلز .

ئەم ٣ هەفتەیەش کە تیایدا شارەکانی فەرەنسا هاوکاتی زۆر وولاتی تر کە بوتە مەیدانی ململانەیچینایەتی سیاسی هەمەلایەنەی نێوان دەسەلاتیک کە ئیتر لەوە زیاتر ناتوانێت کۆمەڵگا بەڕێوە بباتلەگەڵ چینیک کە هێشتا لە ڕوویی زاتی یەوە تەواو ئامادە نی یە بە بەرەسەنجاگەیاندنی راپەرین وشۆڕش و دەسەڵات گرتن بەیە پرسیارەکە ئەوەیە کە ئاخۆ کە جارەکی تر مێژووی ململانی وخەباتی چینایەتی لە فەرەنساو بەرنامەیەکی سیاسی بە حزبیکی کۆمۆنیستی شۆرشگیری خاوەنستراتیژ و تاکیکی قۆناغ بەقۆناغ و ئاسۆ ڕۆشنی دەنوسێتەوە ؟ پرسیارەکەو وەڵامە سیاسی و پراتیکی یەکەی لە بەتەی ئیستاو داهاتوی نزیکی ئەم خەباتو ململانی وجەنگە چینایەتیدایە تا جارێکی تر پاریس و فەرەنسا ببەتەوە بە سەرمەشقی ڕاپەڕینی جەماوەری وشۆڕشی کرێکاریەکی تر بە پێ کردنەوەی هەمو کەموکۆی و لاوازیەکانی پێشو دەرس وەرگرتن لەوتاقیکردنەوانە.

٩ـ١٢ـ٢٠١٨

خەتا … سەلام عومەر

خەتای پایز نییە کاتە
دەبینن من لە وەرینم
هەر لە بەهارەوە وشکو
قەدەکی پڕ لە برینم
* * *
کەسە لقەکانم دەباو
ئەویدی باڵام دەشکێنە
دوزمن دەراوم قوت دەداو

براکەم تەور دەوەشێنێ
* * *
خەتای پایز نییە وشکم
خۆم پایزم بۆ خۆم هێنا
هەر لە زەمەنی کۆچەریەوە
خۆم لە ژێر دەستی راهێنا.

نەماندۆزییەوە … هیوا سەعید

ئای دنیا..
لەم شەقامە چۆڵ و تەنگانەت
بوین بە چ شاعیرێکی دڵشکاو،
چ ئاوازێکی غەریبمان لێ دەرچو!
کەس نەیپرسی ئەم وێنە سەیرانە بۆچی دەکێشین،
کەس نەیزانی ئەم گۆرانییە غەمگینانە بۆ کێ دەڵێین..
لەناو هەر چیرۆکێک قارەمان قارەمان بەدوای گەڕاین
نەماندۆزییەوە.

ئێستا کاتی ئاشکرابونی گەورەترین درۆیە
نە هیچ مرۆڤێکمان بە دڵ خۆشویست و
نە هیچ کەسیشمان بە هاوڕێ دانا!
لەناو دڵی هەر خۆشەویستێک و
سەری هەر هاوڕێیەک بەدوای گەڕاین
نەماندۆزییەوە.

لە هەر وڵاتێک شار شار
لە هەر شارێک گەڕەک گەڕەک
لە هەر گەڕەکێک ماڵ ماڵ بەدوای گەڕاین
نەماندۆزییەوە.

لە چایخانەکان لەسەر کورسییەکەی تەنیشتمان بەدوای گەڕاین،
لە چێشتخانەکان لەوبەری مێزەکەی بەردەممان بەدوای گەڕاین،
لە ئوتێلەکان لە قەڕەوێلەکەی تری ژورەکە بەدوای گەڕاین
نەماندۆزییەوە.

بوین بە چەپەڵترین بازرگانی قاچاغ
لە هەر دەریایەک بە کەشتی گوناهمان فرۆشت
لە هەر ئاسمانێک بە فڕۆکە خراپەمان کڕی
گیرفان گیرفان
قاسە قاسە
لەناو پارەی تلیاک و لەشفرۆشخانەکان بەدوای گەڕاین
نەماندۆزی□وە.

بوین بە درۆزنترین ئایندار
لە هەر ناوچەیەک چەندین ماڵمان بەناوی خوا کردەوە
مزگەوت مزگەوت
کڵێسا کڵێسا
لەناو باوەڕدارە ساویلکەکان بەدوای گەڕاین
نەماندۆزی□وە.

وەک دڕندەترین پیاوی سیاسی
بە کوشتن تا ئەوپەڕی دەسەڵات چوین،
سنور سنورمان بە باروت و قەوان گڕدا،
خوێنی هەزاران کوژراومان کەوتە ئەستۆ
چ لەناو زیندوەکان
چ لەناو مردوەکان بەدوای گەڕاین
نەماندۆزی□وە.

هێشتا بە کۆڵێک تاوانەوە
ڕۆژەکان بە گەشبینی ئەم ئومێدە بەڕێ دەکەین
شەوەکان لە دڵەڕاوکێی ئەم چاوەڕوانییە بەسەر دەبەین
هەندێک جار لە ئاودا دەیبینین و ناگیرێ
هەندێک جاریش لە ئاوێنەدا خۆی دەردەخا و نایەتەدەر
ئێمە بۆ دۆزینەوەی ئەم هاوشێوەیەی خۆمان چیمان نەکرد!
هەتا لێواری مردنیش بەدوای گەڕاین
نەماندۆزی□و□.

دوو کورتە شیعر … سەردار جاف

پەلە

هێند بە تاسە و حەسرەتت بووم
کە بێمە لات
تا کڕنوش بۆ پاکی و جوانی ئیشقت بەرم
لە ئامێزی خۆمت بگرم
گەر ڕێم نەدەی
شەیدامە لە گەڕانەوەم
لاشە سارد و هەناسەبڕ بم و بمرم

ئۆسلۆ
زۆر بە پەلە
وەك ڕشەبا
بووم بە میگ میگ گەیشمە لات
لوتفی سۆزم لێت نەبینی
ئامێزی ساردم گەرم کەی
بمرێ حەز و ویست و ئاوات

ئۆسلۆ
2018 / 12 / 7

مشک و پشیلە … محەمەد بەرزی

مشکێ دایکمی ترسان
لە تاوانا دەیقیژان

باوکم دوو تەڵەی هێنا
لەگەڵ پەنیر بۆی دانا

نیوەشەو تەڵە تەقی

ئامانکرد هیچمان نەدی

دایکم زۆر بە ترسەوە
پشێی کردە ژوورەوە

لە پڕ مشکە دەرپەڕی
خێرا پشێ ڕاپەڕی

تەپە تەپ تەقی زوو بە زوو
کلکی پشێی گرتبوو

*****

٣ / ١٢ / ٢٠١٨